MIRCEA ELIADE

La ţigănci

În tramvai, căldura era încinsă, năbuşitoare. Traversând grăbit coridorul îşi spuse: „Eşti un om cu noroc, Gavrilescule!” Zărise un loc liber, lângă o fereastră deschisă, la celălalt capăt al Vagonului. După ce se aşeză, îşi scoase batista şi-şi şterse îndelung fruntea şi obrajii. Apoi înfăşură batista pe sub guler, în jurul gâtului, îşi începu să-şi facă vânt cu pălăria de paie. Bătrânul din faţa lui îl privise tot timpul concentrat parcă s-ar fi trudit să-şi aducă aminte unde îl mai văzuse. Pe genunchi ţinea cu mare grijă o cutie de tablă.

— E teribil de cald! spuse el deodată. Nu s-au mai pomenit aşa călduri din 1905!

Gavrilescu clatină din cap continuând să-şi facă vânt cu pălăria:

— E cald într-adevăr, spuse. Dar când este omul cult, le suportă mai uşor pe toate. Colonelul Lawrence, bunăoară. Ştiţi ceva de Colonelul Lawrence?

— Nu.

— Păcat. Nici eu nu prea ştiu mare lucru. Dacă s-ar fi urcat în tramvaiul ăsta, i-aş fi întrebat. Îmi place să intru în vorbă cu oameni culţi. Tinerii aceştia, domnul meu, erau desigur, studenţi. Studenţi eminenţi. Aşteptam cu ei în staţie şi i-am ascultat. Vorbeau despre un anume Colonel Lawrence şi de aventurile lui în Arabia. Şi ce memorie! Recitau pe dinafară pagini întregi din cartea Colonelului. Era o frază care mi-a plăcut, o frază foarte frumoasă, despre arşiţa care l-a întâmpinat pe el, pe Colonel, undeva în Arabia, şi care l-a lovit în creştet, l-a lovit ca o sabie.

Păcat că nu pot să mi-o aduc aminte, cuvânt cu cuvânt. Arşiţa aceea teribilă a Arabiei l-a lovit ca o sabie. L-a lovit în creştet ca o sabie, amuţindu-l.

Taxatorul îl ascultase zâmbind, apoi îi întinse biletul. Gavrilescu îşi puse pălăria pe cap şi începu să se caute în buzunare.

— Îmi cer iertare, şopti el după câteva clipe, neizbutind să găsească portmoneul. Niciodată nu ştiu unde îl pun.

— Nu face nimic, spuse taxatorul cu o neaşteptată voie bună. Avem timp. Că n-am ajuns încă la ţigănci.

Şi întorcându-se spre bătrân, îi făcu semn cu ochiul. Bătrânul roşi şi strânse, nervos, cu amândouă mâinile, cutia de tablă. Gavrilescu întinse o bancnotă şi taxatorul începu să numere mărunţişul zâmbind.

— E o ruşine! şopti bătrânul câteva clipe în urmă. E nepermis!

— Toată lumea vorbeşte, spuse Gavrilescu, reîncepând să-şi facă vânt cu pălăria. E drept, pare o casă frumoasă, şi ce grădină! Ce grădină! repetă el clătinând din cap, cu admiraţie. Uitaţi-vă că începe să se zărească, adăugă el aplecându-se puţin ca să vadă mai bine.

Câţiva bărbaţi apropiară ca din întâmplare frunţile de ferestre.

— E o ruşine, repetă bătrânul privind sever înaintea lui.

Ar trebui interzis.

— Sunt nuci bătrâni, continuă Gavrilescu, de aceea e atâta umbră şi răcoare. Am auzit că nucul începe să dea umbră abia după treizeci-patruzeci de ani. O fi adevărat?

Dar bătrânul se prefăcu că nu aude. Gavrilescu se întoarse către unul din vecini care privise îngândurat pe fereastră.

— Sunt nuci bătrâni de cel puţin cincizeci de ani, începu el. De aceea e atâta umbră. Pe o arşiţă ca asta, e o plăcere. Ferice de ei.

— De ele, spuse vecinul fără să-şi ridice ochii. Sunt ţigănci.

— Aşa am auzit şi eu, continuă Gavrilescu. Umblu cu tramvaiul ăsta de trei ori pe săptămână. Şi vă dau cuvântul meu de onoare, nu s-a întâmplat o singură dată să nu aud vorbindu-se de ele, de ţigănci. Le cunoaşte cineva? Mă întreb: de unde au venit?

— Au venit de mult, spuse vecinul.

— Sunt aici de douăzeci şi unu de ani, îl întrerupse cineva. Când am venit eu întâi şi întâi în Bucureşti, ţigăncile astea erau tot alici. Dar grădina era mult mai mare. Nu se clădise încă liceul.

— Eu, cum vă spuneam, reîncepu Gavrilescu, trec regulat cu tramvaiul ăsta de trei ori pe săptămână. Pentru păcatele mele, sunt profesor de pian. Zic pentru păcatele mele, adăugă încercând să zâmbească, pentru că n-am fost făcut pentru asta. Eu am o fire de artist.

— Atunci vă cunosc, spuse deodată bătrânul întorcând capul. Sunteţi dl. Gavrilescu, profesor de pian. Am o nepoţică şi i-aţi dat lecţii acum cinci-şase ani. Mă tot întrebam de unde mi-e cunoscută figura dumneavoastră.

— Da, eu sunt, reluă Gavrilescu. Dau lecţii de pian, umblu mult cu tramvaiul. Primăvara dând nu e prea cald şi adie vântul, e o plăcere. Stai la o fereastră ca asta şi din fuga tramvaiului vezi tot grădini înflorite. Cum vă spuneam, pe linia asta umblu de trei ori pe săptămână. Şi aud mereu vorbindu-se de ţigănci. De multe ori mi-am pus întrebarea: Gavrilescule, mi-am spus, să presupunem că sunt ţigănci, mă rog, de unde au ele atâţia bani? O casă ca asta, un adevărat palat, cu grădini, cu nuci bătrâni, asta reprezintă milioane.

— E o ruşine! exclamă din nou bătrânul întorcând capul cu dezgust.

— Şi mi-am mai pus şi o altă întrebare, continuă Gavrilescu. Judecând după cât câştig eu, o sută de lei lecţia, ar trebui zece mii de lecţii să facă un milion. Dar

vedeţi că lucrurile nu sunt atât de simple. Să presupunem că aş avea 20 de ore pe săptămâna tot mi-ar trebui 500 de săptămâni, adică aproape zece ani, şi mi-ar trebui 20 de eleve cu 20 de piane. Dar problema vacanţelor de vară, când îmi rămân doar două-trei eleve? Dar vacanţele de crăciun şi de paşti? Toate orele astea pierdute sunt pierdute şi pentru milion. Aşa că n-ar fi vorba de 500 de săptămâni cu 20 de ore, îşi 20 de eleve cu 20 de piane pe săptămână, ci mult mai mult, mult mai mult!

— E adevărat, spuse unul din vecini. În zilele noastre nu se mai învaţă la pian.

— Ah! exclamă deodată Gavrilescu, lovindu-se cu pălăria pe frunte. Simţeam că-mi lipseşte ceva şi nu-mi dădeam seama ce. Servieta! Am uitat servieta cu partituri. M-am luat de vorbă cu madame Voitinovici, mătuşa Otiliei, şi-am uitat servieta. Ce ghinion! adăugă scoţându-şi batista de sub guler şi băgând-o în buzunar. Pe arşiţa asta, ia-o, Gavrilescule, înapoi cu tramvaiul până în strada Preoteselor.

Privi deznădăjduit în jurul lui, parcă ar fi aşteptat să-l oprească cineva. Apoi se ridică brusc:

— Îmi pare bine de cunoştinţă, spuse, scoţându-şi pălăria şi înclinându-se uşor de mijloc.

Apoi ieşi repede pe platformă, chiar în clipa când se oprea tramvaiul. Coborând, Gavrilescu regăsi arşiţa şi mirosul de asfalt topit. Traversă cu greutate strada ca să aştepte tramvaiul spre direcţia opusă. Gavrilescule, şopti, atenţie! că parcă ai începe să îmbătrâneşti. Te ramoleşti, îţi pierzi memoria. Repet: atenţie! că n-ai dreptul. La 49 de ani bărbatul este în floarea vârstei. Dar se simţea obosit, istovit şi se lăsă să cadă pe bancă, în plin soare. Îşi scoase batista şi începu să se şteargă pe faţă. Asta îmi aduce aminte de ceva, îşi spuse ca să-şi dea curaj. Un mic efort, Gavrilescule, un mic efort de memorie. Undeva, pe o baracă, fără un ban în buzunar. Nu era aşa de cald, dar era tot vară. Privi în jurul lui strada pustie, casele cu obloanele

trase, cu storurile lăsate, parcă ar fi fost părăsite. Pleacă lumea la băi, îşi spuse, mâine, poimâine, plecă îşi Otilia. Şi atunci îşi aminti: era la Charlottenburg; se afla, tot ca acum, pe o bancă, în soare, dar atunci era nemâncat, fără un ban în buzunar. Când eşti tânăr şi eşti artist, le suporţi pe toate mai uşor, îşi spuse. Se ridică şi făcu câţiva paşi în stradă, să vadă dacă se zăreşte tramvaiul. Umblând, parcă arşiţa îşi pierdea din văpaie. Se întoarse şi, lipindu-se de zidul unei case, îşi scoase pălăria şi începu să-şi facă vânt.

La vreo sută de metri în susul străzii era parcă o oază de umbră. Dintr-o grădină se revărsau, înalte, deasupra trotuarului, ramuri stufoase, compacte, de tei. Gavrilescu le privea fascinat, şovăind. Întoarse încă o dată capul în direcţia tramvaiului, apoi porni hotărât cu paşi mari, ţinându-se pe lângă ziduri. Când ajunse, umbra i se păru mai puţin deasă. Dar se simţea totuşi răcoarea grădinii şi Gavrilescu începu să respire adânc, dându-şi puţin capul pe spate. Ce trebuie să fi fost acum o lună de zile, cu teii în floare, îşi spuse visător. Se apropie de poarta cu grilaj şi cercetă grădina. Pietrişul fusese udat de curând, şi se vedeau rondurile cu flori, iar în fund un bazin înconjurat cu pitici. Auzi în acea clipă tramvaiul trecând cu un uruit uscat pe lângă el, şi întoarse capul. Prea târziu! exclamă, zâmbind. *Zu spät!* adăugă şi, înălţând braţul, îi făcu semn cu pălăria multă vreme, ca în Gara de Nord, când, pe timpuri, Elsa pleca să petreacă o lună la familia ei, într-un sat de lângă München.

Apoi, cuminte, fără grabă, începu să înainteze. Ajuns la staţia următoare, îşi scoase haina şi se pregăti să aştepte, când îl lovi deodată mirosul amărui al frunzelor de nuc strivite între degete. Întoarse capul şi privi în jurul lui. Era singur. Cât putea vedea cu ochii trotuarul era pustiu. Nu îndrăznea să privească cerul, dar simţea deasupra capului aceeaşi lumină albă, incandescentă, orbitoare, şi simţea văpaia fierbinte a străzii lovindu-l peste gură, peste obraji. Porni atunci la drum, resemnat, cu haina sub braţ,

cu pălăria trasă apăsat pe frunte. Când zări de departe umbra deasă a nucilor, simţi cum începe să i se bată inima, şi grăbi uşor pasul. Aproape ajunsese când auzi tramvaiul gamând metalic în urma lui. Se opri, şi-l salută lung cu pălăria. Prea târziu! exclamă. Prea târziu!

La umbra nucilor îl întâmpină o neaşteptată, nefirească răcoare, şi Gavrilescu rămase o clipă derutat, zâmbind. Parcă s-ar fi aflat dintr-odată într-o pădure, la munte. Începu să privească uluit, aproape cu respect, arborii înalţi, zidul de piatră acoperit cu iederă, şi pe nesimţite îl cuprinse o infinită tristeţe. Atâţia ani trecuse cu tramvaiul prin faţa acestei grădini, fără să aibă o singură dată curiozitatea să se coboare şi s-o privească îndeaproape. Înainta încet, cu capul uşor aplecat pe spate, privind creştetele înalte ale arborilor. Şi deodată se trezi în faţa porţii, şi acolo, parcă ascunsă de mult, pândindu-l, îi ieşi în faţă o fată tânără, frumoasă şi foarte oacheşă, cu salbă de cercei mari de aur.

Apucându-l de braţ, îl întrebă în şoaptă:

— Poftiţi la ţigănci?

Îi zâmbi cu toată gura, şi cu ochii, şi, văzându-l că şovăie, îl trase uşor de braţ în curte. Gavrilescu o urmă fascinat, dar după câţiva paşi se opri, parcă ar fi vrut să spună ceva.

— Nu vreţi la ţigănci? îl întrebă din nou fata, coborând şi mai mult glasul.

Îl privi scurt, adânc, în ochi, apoi îi luă mâna şi-l conduse repede către o căsuţă verde, pe care anevoie ar fi bănuit-o acolo, ascunsă între tufe mari de liliac şi boz. Deschise uşa şi-l împinse uşor înainte. Gavrilescu pătrunse într-o penumbră curioasă, parcă ferestrele ar fi avut geamuri albastre şi verzi. Auzi, depărtat, apropiindu-se tramvaiul, şi uruitul metalic i se păru atât de insuportabil încât îşi duse mima la frunte. Când zgomotul se pierdu, descoperi lângă el, aşezată la o masă cu picioarele scurte, cu o ceaşcă cu cafea înainte, o bătrână care-l privea curios,

aşteptând să se trezească.

— Ce-ţi doreşte inima pe ziua de azi? îl întrebă ea. O ţigancă, o grecoaică, o nemţoaică.

— Nu, o întrerupse Gavrilescu ridicând braţul. Nu nemţoaică.

— Atunci, o ţigancă, o grecoaică, o evreică, reluă bătrâna. Trei sute de lei, adăugă.

Gavrilescu zâmbi cu gravitate.

— Trei lecţii de pian! exclamă el începând să se caute în buzunare. Fără să mai socotim tramvaiul dus şi întors.

Bătrâna sorbi cafeaua şi rămase pe gânduri.

— Eşti muzicant? îl întrebă ea deodată. Atunci are să-ţi placă.

— Sunt artist, spuse Gavrilescu scoţând rând pe rând mai multe batiste umede dintr-un buzunar al pantalonilor şi trecându-le metodic, una câte una, în celălalt buzunar. Pentru păcatele mele am ajuns profesor de pian, dar idealul meu a fost, de totdeauna, arta pură. Trăiesc pentru suflet. Vă cer iertare, adăugă stânjenit, aşezându-şi pălăria pe măsuţă şi începând să depună în ea obiectele pe care le scotea din buzunare. Niciodată nu găsesc portmoneul când trebuie.

— Nu e grabă, spuse bătrâna. Avem timp. Nu e nici trei.

— Vă cer iertare dacă vă contrazic, o întrerupse Gavrilescu, dar cred că vă înşelaţi. Trebuie să fie aproape patru. La trei am terminat eu lecţia cu Otilia.

— Atunci să ştii că iar a stat ceasul, şopti bătrâna căzând din nou pe gânduri.

— Ah! în sfârşit, exclamă Gavrilescu arătându-i triumfător portmoneul. Era acolo unde trebuia să fie. Numără bancnotele şi i le întinse.

— Să-l duci la bordei, spuse bătrâna ridicând privirile.

Gavrilescu se simţi apucat de mână şi, întorcând speriat capul, regăsi lângă el fata care-l ispitise în poartă.

O urmă intimidat, purtând sub braţ pălăria încărcată de obiecte.

— Să le ţii bine minte, îi spuse fata. Să nu le încurci: o ţigancă, o grecoaică, o evreică.

Se opri şi, privindu-l o clipă, adânc, în ochi, izbucni într-un râs scurt, tăcut. Gavrilescu tocmai începuse să-şi transporte diferitele obiecte din pălărie în buzunare.

— Ah! făcu el. Eu sunt artist. Dacă ar fi fost după mine, eu aş fi rămas aici, în boschetele astea, şi arătă cu pălăria spre copaci, îmi place natura. Şi pe o arşiţă ca asta, să poţi respira aer curat, în răcoarea asta, ca la munte. Dar unde mergem? întrebă, văzând că fata se apropie de un gard de lemn şi deschide portiţa.

— La bordei. Aşa a spus baba.

Îl apucă din nou de braţ şi-l trase după ea. Intrară într-o grădină neîngrijită, cu trandafiri şi crini pierduţi printre bălării şi tufe de măceş. Căldura începea să se simtă din nou şi Gavrilescu şovăi, dezamăgit.

— Îmi făceam iluzii, spuse. Venisem pentru răcoare, pentru natură.

— Aşteaptă până oi intra în bordei, îl întrerupse fata arătându-i cu braţul o căsuţă veche, părând pe jumătate părăginită, care se desluşea în fundul grădinii.

Gavrilescu îşi puse pălăria pe cap şi o urmă posomorât. Dar când ajunse în tindă, simţi că inima începe să-i bată din ce în ce mai puternic, şi se opri.

— Sunt emoţionat, spuse, nu îmi dau seama de ce.

— Să nu bei prea multă cafea, şopti fata deschizând uşa şi împingându-l înăuntru.

Era o încăpere ale cărei margini nu le putea vedea, căci perdelele erau trăise şi în semiîntuneric paravanele se confundau cu pereţii. Începu să înainteze, călcând pe covoare din ce în ce mai groase şi mai moi, ca şi cum ar fi călcat pe saltele, şi cu fiecare pas bătaia inimii se accelera, până ce îi fu frică să mai înainteze, şi se opri. În acea clipă să i simţi deodată fericit, parcă ar fi fost din nou tânăr, şi

toată lumea ar fi fost a lui, şi Hildegard ar fi fost de asemenea a lui.

— Hildegard! exclamă el adresându-i-se fetei. Nu m-am mai gândit la ea de douăzeci de ani. A fost marea mea dragoste. A fost femeia vieţii mele!

Dar, întorcând capul, îşi dădu seama că fata plecase. Simţi atunci în nări un parfum sfios şi exotic, şi o dată auzi bătând din palme şi odaia începu să se lumineze într-un chip misterios, ca şi cum perdelele ar fi fost trase încet, foarte încet, una după alta, lăisând să pătrundă treptat lumina după-amiezii de vară. Gavrilescu avu timp să observe că nicio perdea nu se mişcase, înainte de a da cu ochii de trei fete tinere care se aflau la câţiva metri în faţa lui, bătând uşor din palme şi râzând.

— Aşa ne-ai ales, spuse una din ele. O ţigancă, o grecoaică, o evreică.

— Dar să vedem dacă ai să ne ghiceşti, spuse a doua.

— Să vedem dacă ai să ştii care-i ţiganca, adăugă a treia.

Gavrilescu lăsase să-i cadă pălăria de paie, şi le privea fix, împietrit, ca şi cum nu le-ar fi văzut, ca şi cum ar fi privit altceva, dincolo de ele, dincolo de paravane.

— Mi-e sete! şopti el deodată, şi-şi duse mâna la gât.

— Ţi-a trimis baba cafea, spuse una din fete.

Dispăru după un paravan şi se întoarse cu o tavă rotunda de lemn, pe care se afla o ceaşcă cu cafea şi un ibric. Gavrilescu apucă ceaşca şi o dădu peste cap, apoi i-o întinse zâmbind.

— Mi-e teribil de sete, şopti.

— Asta o să fie fierbinte, că e din ibric, spuse fata umplându-i ceaşca. S-o bei încet.

Gavrilescu încercă să soarbă, dar cafeaua era atât de fierbinte înot îşi fripse buzele, şi atunci aşeză descurajat ceaşca pe tavă.

— Mi-e sete! repetă el. Daică aş putea să beau puţină apă.

Celelalte două fete dispărură după paravan şi se întoarseră repede cu două tăvi pline.

— Ţi-a trimis baba dulceaţă, spuse una din ele.

— Dulceaţă de trandafiri îşi şerbet, adăugă cealaltă.

Dar Gavrilescu zări cana plină cu iapă, şi deşi văzuse alături paharul gros de sticlă verde, brumată, apucă, cu amândouă mâinile, cana şi o duse la gură. Bău îndelung, gâlgâind, dându-şi capul pe spate. Apoi oftă, aşeză cana pe tavă şi scoase din buzunar una din batiste.

— Domnişoarelor! exclamă el începând să se şteargă pe frunte, tare mi-a fost sete. Auzisem de unul, Colonelul Lawrence.

Fetele se priviră între ele cu înţeles, apoi izbucniră toate în râs, de astă dată din toată inima şi din ce în ce mai tare. La început Gavrilescu le privi mirat, apoi faţa i se lumină de un mare zâmbet, şi în cele din urmă începu şi el să râdă. Se şterse îndelung cu batista.

— Dacă îmi daţi voie să pun şi eu o întrebare, vorbi el târziu: aş fi curios să ştiu ce v-a apucat.

— Râdeam că ne-ai spus Domnişoare, vorbi una din ele. Şi aici suntem la ţigănci.

— Nu e adevărat! o întrerupse alta. Nu te lua după ea că vrea să te păcălească. Râdeam că te-ai încurcat şi-ai băut din cană în loc să bei din pahar. Dacă ai fi băut din pahar.

— N-o asculta! o întrerupse a treia. Vrea să te păcălească. Să-ţi spun eu care e adevărul: râdem că ţi-a fost frică.

— I-a fost frică! I-a fost frică! repetă a treia.

Gavrilescu făcu un pas înainte şi înălţă solemn braţul.

— Domnişoarelor! strigă el jignit. Văd că nu ştiţi cu tine aveţi de-a face. Eu nu sunt un oarecine. Eu sunt Gavrilescu, artist. Şi înainte de a fi ajuns, pentru păcatele mele, un biet profesor de pian, eu am trăit un vis de poet. Domnişoarelor, exclamă patetic, după o pauză, la 20 de ani eu am cunoscut, m-am îndrăgostit şi am iubit pe

Hildegard!

Una din fete îi apropie un fotoliu şi Gavrilescu se aşeză suspinând adânc.

— Ah! începu el după o lungă tăcere. De ce mi-aţi adus aminte de tragedia vieţii mele? Pentru că, aţi înţeles, Hildegard n-a devenit niciodată soţia mea. S-a întâmplat ceva, s-a întâmplat ceva teribil.

Fata îi întinse ceaşca cu cafea şi Gavrilescu începu să soarbă gânditor.

— S-a întâmplat ceva teribil, reluă el târziu. Dar ce? Ce s-a putut întâmpla? E curios că nu-mi aduc aminte. E adevărat, nu m-am mai gândit la Hildegard de foarte mulţi ani. Mă învăţasem cu ideea. Îmi spuneam: Gaivrilescu, ce-a fost, a fost! Aşa sunt artiştii, fără noroc. Şi deodată, adineaori, intrând aici, la voi, mi-am adus aminte că am cunoscut şi eu o pasiune nobilă, mi-am adus aminte că am iubit-o pe Hildegard!

Fetele se priviră între ele şi începură să bată din palme.

— Tot eu am avut dreptate, spuse a treia fată. I-a fost frică.

— Da, încuviinţară celelalte. Ai avut dreptate: i-a fost frică.

Gavrilescu ridică ochii şi le privi lung, melancolic.

— Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi.

— Ţi-e frică, rosti provocator una din fete, făcând un pas spre el. Ţi-a fost frică de cum ai intrat.

— De aceea ţi-a fost atât de sete, vorbi a doua.

— Şi de atunci schimbi mereu vorba, adăugă cealaltă. Tu ne-ai ales, dar ţi-e frică să ne ghiceşti.

— Tot nu înţeleg, încercă Gavrilescu să se apere.

— Trebuia să ne ghiceşti de la început, continuă a treia fata. Să ghiceşti care-i ţiganca, care-i grecoaica, care-i evreica.

— Încearcă acum, dacă zici că nu ţi-e frică, reluă cea dintâi. Ghiceşte. Care-i ţiganca?

— Care-i ţiganca? Care-i ţiganca? auzi Gavrilescu, ca un ecou, vocile celorlalte.

Zâmbi şi le măsură din nou cu privirile.

— Asta-mi place, începu el, simţindu-se deodată bine dispus. Va să zică, dacă aţi aflat că sunt artist, voi credeţi că trăiesc în nori, că habar n-am cum arată o ţigancă.

— Nu schimba iar vorba, îl întrerupse una din fete.

Ghiceşte-ne!

— Va să zică, reluă Gavrilescu cu încăpăţânare, voi credeţi că n-am nici atâta imaginaţie încât să ghicesc cum arată o ţigancă, mai ales când e tânără, frumoasă şi goală.

Căci, fireşte, le ghicise de cum dăduse cu ochii de ele. Cea care făcuse un pas spre el, pe de-a întregul goală, foarte neagră, cu părul şi ochii negri, era fără îndoială ţigancă. A doua, şi ea goală, dar acoperită cu un voal verde-pal, avea un trup nefiresc de alb şi strălucitor ca sideful, iar în picioare purta papuci aurii. Asta nu putea fi decât grecoaica. A treia, fără îndoială, era evreica: avea o fustă lungă de catifea vişinie, care-i strângea trupul până la mijloc, lăsându-i pieptul şi umerii goi, iar părul bogat, roşu aprins, era adunat şi împletit savant în creştetul capului.

— Ghiceşte-ne! Care-i ţiganca? Care-i ţiganca? strigară toate trei.

Gavrilescu se ridică din fotoliu şi, întinzând braţul spre fata goală şi tuciurie din faţa lui, rosti solemn:

— Pentru că sunt artist, primesc să fiu pus la încercare, chiar la această încercare copilărească, şi răspund: Tu eşti ţiganca!

În clipa următoare, se simţi prins de mâini, şi fetele începură să-l învârtească în cerc, strigând şi şuierând, şi parcă vocile veneau de foarte departe.

— N-ai ghicit! N-ai ghicit! auzi el ca prin vis.

Încercă să se oprească, să se smulgă din mâinile acelea care-l învârteau în iureş, ca într-o horă de iele, dar îi fu peste putinţă să se desprindă. Simţea în nări dogoarea

trupurilor tinere şi parfumul acela exotic, depărtat, şi auzea în el, dar şi în afara lui, pe covor, picioarele fetelor dănţuind. Simţea de asemenea că hora îl poartă uşor, printre fotolii şi paravane, către fumul încăperii, dar după câtva timp renunţă să se mai împotrivească şi nu-şi mai dădu seama de nimic.

Trezindu-se, dădu cu ochii de fata oacheşă şi goală îngenuncheată pe covor, în faţa divanului, şi se ridică în capul oaselor.

— Am dormit mult? o întrebă.

— Nici n-ai apucat să dormi, îl linişti fata. Doar ce-ai aţipit.

— Dar ce Dumnezeu mi-aţi făcut? întrebă el ducându-şi mâna la frunte. Mă simt cam ameţit.

Privi cu mirare în jurul lui. Parcă nu mai era aceeaşi încăpere, şi totuşi recunoştea, aşezate asimetric printre fotolii, divane sau oglinzi, paravanele care-l impresionaseră de cum intrase. Nu-şi putea da socoteala cum erau alcătuite. Unele foarte înalte, aproape atingând tavanul, s-ar fi confundat cu pereţii dacă, pe alocuri, nu s-ar fi întins, prin unghiuri ascuţite, până la mijlocul odăii. Altele, misterios luminate, păreau a fi ferestre, pe jumătate acoperite cu perdele, deschizându-se spre coridoare interioare. Alte paravane, multicolor şi curios pictate, sau acoperite cu şaluri şi broderii care cădeau în falduri pe covoare, confundându-se cu ele, alcătuiau, s-ar fi spus, prin felul cum erau aşezate, alcovuri[1] de diferite forme şi mărimi. Dar i-a fost de ajuns să-şi oprească doar câteva clipe privirile asupra unui asemenea alcov, ca să înţeleagă că era o iluzie, că, de fapt, ceea ce vedea el erau două sau trei paravane separate care-şi împreunau imaginile într-o mare oglindă cu ape verzi-aurii. În clipa când îşi dădu seama de iluzie, Gavrilescu simţi că odaia începe să se învârtească în jurul lui, şi-şi duse din nou mâna la frunte.

---

1 Loc mai ridicat decât podeaua sau firidă într-o cameră de dormit, unde se aşează patul

— Ce Dumnezeu mi-aţi făcut? repetă el.

— Nu m-ai ghicit, şopti fata cu un zâmbet întristat. Şi totuşi ţi-am făcut semn cu ochiul că nu eu sunt ţiganca. Eu sunt grecoaica.

— Grecia! exclamă Gavrilescu, ridicându-se brusc în picioare. Grecia eternă!

Parcă oboseala i-ar fi pierit ca prin farmec. Îşi auzea bătăile inimii accelerându-i-se, o nemaiîntâlnită beatitudine i se risipi ca un fior cald în tot trupul.

— Când eram în dragoste cu Hildegard, continuă exaltat, nu visam decât asta, să facem împreună o călătorie în Grecia.

— Ai fost un prost, îl întrerupse fata. Nu trebuia să visezi, trebuia s-o iubeşti.

— Aveam 20 de ani şi ea nu împlinise încă 18. Era frumoasă. Eram amândoi frumoşi, adăugă.

În acea clipă îşi dădu seama că era îmbrăcat într-un costum ciudat: avea pantaloni largi asemenea şalvarilor şi o tunică scurtă de mătase galben-aurie. Se privi mirat în oglindă, parcă i-ar fi fost greu să se recunoască.

— Visasem să mergem în Grecia, reluă el târziu cu un glas mai potolit. Nu, era mai mult decât un vis, era ceva care începuse să fie real, căci hotărâsem să plecăm în Grecia foarte curând după nuntă. Şi atunci s-a întâmplat ceva. Dar ce Dumnezeu s-a-ntâmplat? se întrebă după o pauză ducându-şi mâinile la tâmple. Era tot aşa, o zi caldă ca asta, o zi teribilă de vară. Am văzut o bancă şi m-am îndreptat spre ea, şi atunci am simţit arşiţa lovindu-mă în creştet, lovindu-mă ca o sabie în creştetul capului. Nu, asta e povestea Colonelului Lawrence, asta am aflat-o azi de la studenţi, aşteptând tramvaiul. Ah! dacă aş avea un pian, exclamă el deznădăjduit.

Fata se înălţă sprintenă de pe covor şi, apucându-l de mână, îi şopti:

— Haide cu mine!

Îl trase repede după ea printre paravane şi oglinzi, şi

după câtva timp grăbi într-atât pasul încât Gavrilescu simţi curând că aleargă, şi vru să se oprească o clipă, să-şi tragă răsuflarea, dar fata nu-l lăsă.

— E târziu, şopti ea din fugă, şi iarăşi i se păru că vocea e ca un şuierat care îl ajunge de foarte departe.

Dar de data asta nu ameţi, deşi trebui să ocolească, în fugă, nenumărate divane şi perne moi şi cufere, şi lădiţe acoperite cu covoare, şi oglinzi mari şi mărunte, tăiate uneori în forme ciudate, care apăreau din senin în faţa lor, parcă atunci ar fi fost aşezate pe covor. Pe neaşteptate, ieşind dintr-un fel de coridor alcătuit din două rânduri de paravane, pătrunseră într-o încăpere largă şi însorită. Acolo, rezemate de pian, îl aşteptau celelalte două fete.

— Ce-aţi întârziat atât? îi întrebă cea cu părul roşu. S-a răcit cafeaua.

Gavrilescu îşi trase răsuflarea şi, făcând un pas spre ea, ridică amândouă braţele în sus, ca şi cum ar fi vrut să se apere:

— Ah, nu, spuse, eu nu mai beau. Am băut destulă cafea. Eu, domnişoarelor, deşi fire de artist, duc o viaţă regulată. Nu-mi place să-mi pierd timpul prin cafenele.

Dar, ca şi cum nu l-ar fi auzit, fata se întoarse spre grecoaică:

— De ce-aţi întârziat atât? întrebă ea din nou.

— Şi-a adus aminte de Hildegard.

— Nu trebuia să-l laşi, vorbi a treia fată.

— Pardon, daţi-mi voie, interveni Gavrilescu apropiindu-se de pian. Aceasta e o chestiune strict personală. Nu mă poate nimeni împiedica. A fost tragedia vieţii mele.

— Acum iar o să întârzie, spuse fata cu părul roşu. S-a încurcat din nou.

— Daţi-mi voie, izbucni Gavrilescu. Nu m-am încurcat de loc. A fost tragedia vieţii mele. Mi-am adus aminte de ea cum am intrat aici. Ascultaţi! exclamă apropiindu-se de pian. O să vă cânt ceva şi o să înţelegeţi.

— Nu trebuia să-l laşi, auzi el pe cele două fete şoptind. Acum n-o să ne mai ghicească niciodată.

Gavrilescu rămase câteva clipe concentrat, apoi îşi plecă umerii deasupra clapelor şi-şi pregăti mâinile ca şi cum ar fi fost gata să atace cu brio.

— Mi-am adus aminte! exclamă el deodată. Ştiu ce s-a întâmplat!

Se ridică nervos de pe scaun şi începu să se plimbe, cu privirile plecate în covor.

— Acum ştiu, repetă el de mai multe ori, în şoaptă. Era tot aşa ca acum, într-o vară. Hildegard plecase cu familia ei la Königsberg. Era teribil de cald. Locuiam în Charlottenburg, şi ieşisem să mă plimb pe sub arbori. Erau arbori înalţi, bătrâni, cu umbră deasă. Şi era pustiu. Era prea cald. Nu îndrăznea nimeni să iasă din casă. Şi acolo, sub arbori, am zărit o fată tânără, care plângea în hohote, plângea cu obrazul ascuns în mâini. Şi m-a mirat mult, căci îşi scosese pantofii şi-şi rezema picioarele pe o mică valiză, aşezată înaintea ei, pe pietriş. Gavrilescule, mi-am spus, iată o fiinţă nefericită. De unde să bănuiesc eu.

Se opri din mers şi se întoarse brusc către fete:

— Domnişoarelor! exclamă patetic, eram tânăr, eram frumos şi aveam un suflet de artist. O fată abandonată îmi rupea inima. Am stat cu ea de vorbă, am încercat s-o consolez. Aşa a început tragedia vieţii mele.

— Şi acum ce-i de făcut? întrebă fata cu părul roşu, adresându-se celorlalte.

— Să mai aşteptăm, să vedem ce ne spune baba, vorbi grecoaica.

— Dacă mai aşteptăm, n-are să ne ghicească niciodată, spuse treia fată.

— Da, tragedia vieţii mele, continuă Gavrilescu. O chema Elsa. Dar m-am resemnat. Mi-am spus: Gavrilescule, aşa a fost să fie. Ceasul rău! Aşa sunt artiştii, fără noroc.

— Vedeţi? vorbi din nou fata cu părul roşu. Acum iar

se încurcă, şi n-o să mai ştie cum să iasă.

— Ah, destinul! exclamă Gavrilescu, ridicând amândouă braţele în aer şi întorcându-se spre grecoaică.

Fata îl privea zâmbind, cu braţele împreunate la spate.

— Grecia eternă! exclamă el. N-am mai apucat să te văd.

— Lasă asta! Lasă asta! strigară celelalte două fete apropiindu-se de el. Adu-ţi aminte cum ne-ai ales!

— O ţigancă, o grecoaică, o evreică, spuse grecoaica privindu-l cu înţeles adânc în ochi. Aşa ai vrut, aşa ne-ai ales.

— Ghiceşte-ne! strigă fata cu părul roşu, şi ai să vezi cât are să fie de frumos.

— Care-i ţiganca? Care-i ţiganca? întrebară toate trei deodată, înconjurându-l.

Gavrilescu se retrase repede şi se rezemă de pian.

— Va să zică, începu el după o pauză, aşa-i povestea aici pe la voi. Artist sau muritor de rând, voi o ţineţi una şi bună: să vă ghicesc ţiganca. Şi de ce mă rog? Cine a dat ordin?

— Asta-i jocul nostru, aici, la ţigănci, spuse grecoaica, încearcă să ghiceşti. N-are să-ţi pară rău.

— Dar mie nu mi-e capul la joc, continuă Gavrilescu cu fervoare. Eu mi-am adus aminte de tragedia vieţii mele. Căci, vedeţi, acum înţeleg foarte bine: dacă în seara aceea, la Charlottenburg, n-aş fi intrat cu Elsa într-o berărie. Sau, chiar dacă aş fi intrat, dar dacă aş fi avut bani cu mine, şi aş fi putut plăti eu consumaţia, viaţa mea ar fi fost alta. Dar s-a întâmplat că n-aveam bani, şi a plătit Elsa. Şi a doua zi am umblat peste tot, să caut câteva mărci să-mi plătesc datoria. Dar n-am găsit. Toţi prietenii, toate cunoştinţele erau plecate în vacanţă. Era vară, era teribil de cald.

— Iar îi e frică, şopti fata cu părul roşu plecându-şi privirile în covor.

— Ascultaţi, că nu v-am spus tot, strigă patetic Gavrilescu. Trei zile n-am găsit bani, şi mă duceam în fiecare seară s-o văd pe Elsa, la gazda ei: să mă scuz că nu găsisem bani. Şi pe urmă mergeam amândoi la berărie. Dacă măcar m-aş fi ţinut tare şi n-aş fi primit să merg cu ea la berărie! Dar, ce vreţi? Mi-era foame. Eram tânăr, eram frumos, Hildegard era plecată la băi şi mi-era foame. Vă spun drept, erau zile când mă culcam nemâncat. Viaţă de artist.

— Şi acum ce-i de făcut? îl întrebară fetele. Căci trece timpul, trece timpul.

— Acum? exclamă Gavrilescu ridicând din nou braţele. Acum e bine şi cald, şi-mi place la voi, că sunteţi tinere şi frumoase, şi staţi aici, în faţa mea, gata să mă serviţi cu dulceaţă şi cafea. Dar nu mai mi-e sete. Acum mă simt bine, mă simt perfect. Şi-mi spun: Gavrilescule, fetele astea aşteaptă ceva de la tine. Fă-le plăcerea. Dacă vor să le ghiceşti, ghiceşte-le. Dar, atenţie! Atenţie, Gavrilescule, că dacă iar greşeşti, te prind în hora lor şi nu te mai deştepţi până la ziuă.

Ocoli zâmbind pianul în aşa fel încât să-l aibă pavăză între el şi fete.

— Va să zică, voi vreţi să vă spun care-i ţiganca. Ei bine, am să vă spun. Fetele se aliniară emoţionate, fără să scoată un cuvânt, privindu-l în ochi.

— Am să vă spun, reluă el după o pauză.

Apoi întinse brusc, melodramatic braţul către fata acoperită cu voalul verde-pal şi aşteptă. Fetele împietriră, ca şi cum nu le-ar fi venit să creadă.

— Ce are? întrebă târziu cea cu părul roşu. De ce nu poate să ghicească?

— I s-a întâmplat ceva, spuse grecoaica. Şi-a adus aminte de ceva, şi s-a pierdut, s-a rătăcit în trecut.

Fata pe care el o socotise ţigancă înainta câţiva paşi, luă tava cu cafele şi, trecând prin faţa pianului, şopti, zâmbind întristată:

— Eu sunt evreica.

Apoi dispăru tăcută după paravan.

— Ah! exclamă Gavrilescu lovindu-se cu palma pe frunte. Ar fi trebuit să înţeleg. Avea ceva în ochi care venea de foarte departe. Şi avea un voal prin care se întrezărea tot, dar exista totuşi un voal. Era ca în Vechiul Testament.

Brusc, fata cu părul roşu izbucni în râs.

— Nu ne-a ghicit boierul! strigă. N-a ghicit care-i ţiganca îşi trecu mâna prin păr şi, scuturându-şi de câteva ori, pletele

Îi căzură irosii, aprinse pe umeri. Începu să dănţuiască învârtindu-se încet, în cerc, bătând din palme şi cântând.

— Spune, grecoaico, cum ar fi fost? strigă ea scuturându-şi pletele.

— Dacă ai fi ghicit-o, ar fi fost foarte frumos, şopti grecoaica. Ţi-am fi cântat şi ţi-am fi dănţuit şi te-am fi plimbat prin toate odăile. Ar fi fost foarte frumos.

— Ar fi fost foarte frumos, repetă Gavrilescu cu un zâmbet trist.

— Spune-i, grecoaico! strigă ţiganca oprindu-se în faţa lor, dar continuând să bată ritmic din palme şi lovind tot mai puternic cu piciorul gol pe covor.

Grecoaica se furişă aproape de el şi începu să-i spună. Vorbea repede, în şoaptă, clătinând uneori din cap sau trecându-şi degetele peste gură, dar Gavrilescu nu izbutea s-o înţeleagă. O asculta zâmbind, cu privirile pierdute, şoptind la răstimpuri:

— Ar fi fost frumos!

Auzea tot mai puternic piciorul ţigăncii lovind în covor cu un sunet surd, subpământean, până ce ritmul acela necunoscut şi sălbatic i se păru peste putinţă de suportat, şi atunci, cu un efort, se repezi la pian şi începu să cânte.

— Acum spune-i şi tu, ţiganco! strigă grecoaica.

O auzi cum se apropie, ca şi cum ar fi dănţuit pe o tobă uriaşă de bronz, şi câteva clipe în urmă îi simţi în spate respiraţia fierbinte. Gavrilescu se aplecă mai mult asupra pianului şi-şi repezi mâinile cu toată puterea, aproape cu furie, parcă ar fi vrut să răscolească clapele, să le smulgă şi să-şi facă loc cu unghiile în pântecul pianului, şi apoi mai departe, mai în adânc.

Nu se mai gândea la nimic, furat de melodiile noi, necunoscute pe care le asculta parcă pentru întâia oară, deşi îi veneau una după alta în minte, ca şi cum şi le-ar fi amintit după foarte multă vreme. Târziu se opri, şi atunci îşi dădu seama că rămăsese singur şi că în odaie se făcuse aproape întuneric.

— Unde sunteţi? strigă el ridicându-se speriat de pe scaun.

Şovăi câteva clipe, apoi se îndreptă spre paravanul după care dispăruse evreica.

— Unde v-aţi ascuns? strigă din nou.

Încet, călcând în vârful picioarelor, ca şi cum ar fi vrut să le surprindă, se furişă după paravan. Aici s-ar fi spus că începe o altă odaie care părea că se prelungeşte într-un coridor întortocheat. Era o odaie curios alcătuită, cu tavanul scund şi neregulat, cu pereţii uşor ondulaţi dispărând şi reapărând din întuneric. Gavrilescu făcu câţiva paşi la întâmplare, apoi se opri să asculte. I se păru că, chiar în acea clipă, auzise foşnete şi paşi repezi trecând foarte aproape de el, pe covor.

— Unde sunteţi? strigă.

Îşi ascultă ecoul, încercând să pătrundă cu privirile prin întuneric. I se păru că le zăreşte pe toate trei pitite într-un unghi al coridorului şi porni într-acolo, cu braţele întinse înaintea lui, bâjbâind. Dar după câtva timp îşi dădu seama că apucase într-o direcţie greşită, căci descoperi coridorul cotind departe, la câţiva metri pe mâna stângă, şi se opri din nou.

— Degeaba v-ascundeţi, că tot am să vă găsesc!

strigă el. Mai bine arătaţi-vă de bunăvoie!

Apoi ascultă încordat, cu ochii ţintă asupra coridorului. Nu se mai auzea nimic. Dar parcă aici începea să se simtă căldura, şi hotărî să se întoarcă să le aştepte cântând la pian. Îşi aducea foarte bine aminte direcţia din care venise, şi ştia că nu făcuse mai mult de douăzeci-treizeci de paşi. Întinse braţele şi înainta încet, cu prudenţă. Dar după câţiva paşi dădu cu mâinile de un paravan şi se trase îndărăt speriat. Ştia bine că, puţine clipe în urmă, paravanul nu fusese acolo.

— Ce v-a apucat? strigă. Daţi-mi drumul!

I se păru că aude iarăşi râsete înăbuşite şi foşnete, şi atunci prinse curaj.

— Poate credeţi că mi-e frică, începu el după o scurtă pauză, silindu-se să pară cât mai bine dispus. Daţi-mi voie, daţi-mi voie! adăugă grăbit, ca şi cum s-ar fi aşteptat să fie întrerupt. Dacă am acceptat să mă joc cu voi de-a v-aţi ascunselea, am făcut-o pentru că mi-a fost milă de voi. Ăsta e adevărul: mi-a fost milă de voi. V-am văzut de la început, copile nevinovate, închise aici, într-un bordei, la ţigănci, şi mi-am spus: Gavrilescule, fetele astea vor să-ţi facă o farsă. Prefă-te că te laşi păcălit. Lasă-le să creadă că nu ştii să ghiceşti care-i ţiganca. Aşa e jocul. Aşa e jocul! strigă el cât putu mai tare. Şi-acum, că ne-am jucat destul, ieşiţi la lumină.

Ascultă, zâmbind, cu mâna dreaptă rezemându-se de paravan. În acea clipă auzi paşi fugărindu-se în întuneric, foarte aproape de el. Se întoarse brusc şi întinse braţele înaintea lui.

— Să vedem care eşti, spuse. Să vedem pe cine am pus mâna. Oare am pus mâna pe ţigancă?

Dar după ce-şi roti aşa, multă vreme, braţele în neştire, se opri să asculte, şi de data aceasta nu mai ajungea la el, de nicăieri, nici cel mai mic zgomot.

— Nu-i nimic, spuse ca şi cum ar fi ştiut că fetele se găsesc la câţiva paşi de el, ascunse în întuneric. Mai

aşteptăm. Văd că nu ştiţi încă cu cine aveţi de-a face. Mai târziu o să vă pară rău. Aş fi putut să vă învăţ să cântaţi la pian. V-aţi fi îmbogăţit cultura muzicală. V-aş fi explicat Liedurile lui Schumann. Ce frumuseţe! exclamă el cu fervoare. Ce muzică divină!

Simţi din nou căldura, parcă mai puternic ca niciodată, şi începu să se şteargă pe obraz cu mâneca tunicii. Apoi, descurajat, porni spre stânga, pipăind necontenit paravanul. Se oprea la răstimpuri şi asculta, apoi pornea iar, grăbind pasul.

— Cine m-a pus să-mi pun mintea cu nişte copile? izbucni deodată, cuprins brusc de furie. Pardon! Am spus copile din gentileţe. Voi sunteţi altceva. Ştiţi voi bine ce sunteţi. Sunteţi ţigănci. Fără nicio cultură. Analfabete. Care din voi ştie unde se află Arabia? Care din voi a auzit de Colonelul Lawrence?

Paravanul părea că nu se mai sfârşeşte, şi cu cât înainta, cu atât căldura devenea mai insuportabilă. Îşi scoase tunica şi după ce-şi şterse furios faţa şi grumazul, o puse pe umărul gol, ca un prosop, şi bâjbâi din nou, cu braţul, să regăsească paravanul. Dar de data aceasta întâlni un perete neted şi răcoros, şi se lipi de el, întinzând amândouă braţele. Rămase multă vreme lipit de perete, respirând adânc. Apoi începu să se mişte încet, fără să se dezlipească de perete, târându-se de-a lungul lui. Câtva timp în urmă descoperi că-şi pierduse tunica şi, pentru că transpira mereu, se opri, îşi scoase şalvarii şi începu să se şteargă pe faţă şi pe tot corpul. În acea clipă i se păru că-l atinge ceva pe umăr, cu un ţipăt scurt, sări speriat în lături.

— Daţi-mi drumul! strigă. V-am spus să-mi daţi drumul! Din nou cineva, ceva, o fiinţă sau un obiect cu neputinţă de precizat, îl atinse pe faţă, pe umeri, şi atunci începu să se apere învârtind orbeşte şalvarii deasupra capului. Îi era din ce în ce mai cald, simţea broboanele de sudoare prelingându-i-se pe obraji, şi gâfâia. Într-o

smucitură prea bruscă, şalvarii îi scăpară din rână şi dispărură undeva, departe, în întuneric. Gavrilescu rămase o clipă cu braţul ridicat, strângându-şi spasmodic pumnul, ca şi cum ar fi sperat să descopere, de la o clipă la alta, că se înşelase, că şalvarii erau încă în puterea lui. Se simţi deodată gol şi se făcu mic, lăsându-se pe vine, proptindu-şi mâinile pe covor şi plecându-şi fruntea, parcă ar fi fost gata s-o ia la goană. Începu să înainteze pipăind cu palmele covorul în jurul lui, tot sperând că şi-ar putea găsi şalvarii. Descoperea la răstimpuri obiecte pe care îi era greu să le identifice, unele semănau la început cu o lădiţă, dar se dovedeau a fi, pipăite mai bine, dovleci uriaşi înveliţi în broboade, altele, care păreau la început perne cu suluri de divan, deveneau, corect pipăite, mingi, umbrele vechi umplute cu tărâţe, coşuri de rufe umplute cu jurnale, dar nu apuca să hotărască ce-ar fi putut fi, pentru că descoperea necontenit alte obiecte în faţa lui şi începea să le pipăie. Uneori îi ieşeau în faţă mobile mari, şi Gavrilescu le ocolea prudent, căci nu le cunoştea formele şi-i era teamă să nu le răstoarne.

Nu-şi dădea seama de când umbla aşa, în genunchi sau târându-se pe pântec în întuneric. Renunţase la speranţa că şi-ar mai putea găsi şalvarii. Ceea ce îl supăra tot mai mult era căldura. Parcă ar fi umblat în podul unei case acoperite cu tablă, într-o după-amiază de mare arşiţă. Simţea în nări aerul încins şi obiectele deveneau parcă tot. mai calde. Trupul tot îi era leoarcă şi trebuia să se oprească la răstimpuri ca să se odihnească. Se întindea atunci cât putea mai mult, depărtându-şi picioarele îşi mâinile în cruce, lipindu-şi obrazul de covor, respirând adânc şi agitat, gâfâind.

O dată i se păru că aţipise, şi-l trezi o adiere neaşteptată, ca şi cum s-ar fi deschis undeva o fereastră, lăsând să pătrundă răcoarea nopţii. Dar înţelese repede că era altceva, ceva care nu semăna cu nimic cunoscut, şi o clipă rămase încremenit, simţind cum i se răceşte

sudoarea pe spate. Nu-şi putea aduce aminte ce s-a întâmplat după aceea. S-a speriat de strigătul pe care-l scosese şi s-a trezit alergând nebuneşte în întuneric, lovindu-se de paravan, răsturnând oglinzi şi tot felul de obiecte mărunte aşezate curios pe covor, alunecând adesea şi căzând, dar ridicându-se repede şi pornind-o din nou la fugă. Se surprinse sărind peste lădiţe şi ocolind oglinzile şi paravanele, şi atunci îşi dădu seama că pătrunsese într-o zonă de semiîntuneric, în care începea să se distingă contururile, în fundul coridorului, neobişnuit de sus în perete, părea că se deschide o fereastră, prin care se revărsa lumina amurgului de vară. Când intră în coridor, căldura ajunse insuportabilă. Trebui să se oprească, să-şi poată trage răsuflarea, şi cu dosul palmei îşi culegea sudoarea de pe frunte, de pe obraji. Îşi auzea inima bătându-i-se să se spargă.

Înainte de a ajunge în dreptul ferestrei, se opri din nou, speriat. Ajungeau până la el voci, şi râsete, şi zgomot de scaune trase pe parchet, parcă un întreg grup s-ar fi ridicat de la masă şi s-ar fi îndreptat spre el. În acea clipă se văzu gol, mai slab decât se ştia, cu oasele ieşinduri prin piele, şi totuşi cu pântecul umflat şi căzut, aşa cum nu se mai văzuse vreodată. Nu mai avea timp să fugă înapoi. Apucă la întâmplare o draperie şi începu să tragă. Simţi că draperia e gata să cedeze şi, proptindu-se cu picioarele în perete, se lăsă cu toată greutatea pe spate. Dar atunci se întâmplă ceva neaşteptat. Începu să simtă că draperia îl trage, cu o putere crescândă, spre ea, astfel că puţine clipe în urmă se trezi lipit de perete, şi deşi încercă să se desprindă lăsând draperia din mâini, nu reuşi, şi foarte curând se simţi înfăşurat, strâns din toate părţile, ca şi cum ar fi fost legat şi împins într-un sac. Era din nou întuneric şi foarte cald, şi Gavrilescu înţelese că nu va putea rezista mult, se va sufoca. Încercă să ţipe, dar gâtlejul îi era uscat, lemnos, şi sunetele păreau înecate în pâslă.

Auzi un glas care i se părea cunoscut.

— Ia spune, boierule, ia mai spune.

— Ce să vă mai spun? şopti el. V-am spus tot. Asta a fost tot. Am venit cu Elsa la Bucureşti. Eram săraci amândoi. Am început să dau lecţii de pian.

Ridică puţin capul de pe pernă şi dădu cu ochii de babă. Şedea la măsuţă, cu ibricul de cafea an mână, gata să umple din nou ceştile.

— Nu, mulţumesc, eu nu mai beau! spuse ridicând braţul. Am băut destulă cafea, Mi-e teamă că n-am să mai dorm la noapte.

Baba îşi umplu ceaşca, apoi puse ibricul pe un colţ al măsuţei.

— Ia mai spune, stărui ea. Ce-ai mai făcut? Ce s-a mai întâmplat?

Gavrilescu rămase multă vreme pe gânduri, făcându-şi vânt cu pălăria.

— Apoi am început să ne jucăm de-a v-aţi ascunselea, vorbi deodată cu un glas puţin schimbat, puţin sever. Fireşte, ele nu ştiau cu cine au de-a face. Eu sunt am serios, sunt artist, profesor de pian. Eu venisem aici din simplă curiozitate. Mă interesează lucrurile noi, necunoscute. Mi-am spus: Gavrilescule, iată o ocazie să-ţi îmbogăţeşti cunoştinţele. N-am ştiut că e vorba de jocuri naive, copilăreşti. Vă închipuiţi, m-am văzut deodată gol, şi auzeam voci, eram sigur că dintr-un moment în altul. Înţelegeţi ce vreau să spun.

Baba clătină din cap şi sorbi pe îndelete din cafea.

— Ce ţi-am mai căutat pălăria, vorbi ea. Au răscolit fetele tot bordeiul până au dat de ea.

— Da, recunosc, a fost şi vina mea, continuă Gavrilescu. Nu ştiam că, dacă nu le ghicesc la lumina zilei, va trebui să le caut, să le prind şi să le ghicesc pe întuneric. Nu-mi spuse se nimeni nimic. Şi, repet, când m-am văzut gol, şi ara simţit draperia strângându-i-se în jurul meu, ca un giulgiu, vă dau cuvântul meu de onoare că era

ca un giulgiu.

— Ce-am mai pătimit până te-am îmbrăcat! spuse baba. Că nu voiai de loc să te laşi îmbrăcat.

— Vă spun, draperia aceea era ca un giulgiu, mă înfrângea din toate părţile, mă înfăşurase şi mă strângea de nu mai puteam respira. Şi era o căldură! exclamă făcându-şi mai tare vânt cu pălăria. Mă mir că nu m-am sufocat!

— Da, a fost foarte cald, spuse baba.

În acea clipă se auzi, depărtat, huruitul metalic al tramvaiului. Gavrilescu îşi duse mâna la frunte.

— Ah! exclamă, ridicându-se anevoie de pe sofa, cum trece timpul. M-am luat cu vorba şi, din una din alta, am uitat că trebuie să mă duc până în strada Preoteselor. Închipuiţi-vă că mi-am uitat servieta cu partituri. Îmi spuneam azi după-amiază: Gavrilescule, atenţie, că parcă-parcă. Da, îmi spuneam ceva cam în felul acesta, dar nu-mi aduc bine aminte ce.

Făcu câţiva paşi spre uşă, apoi se întoarse, plecă puţin din umeri şi spuse, salutând cu pălăria:

— Mi-a părut bine de cunoştinţă.

În curte rămase neplăcut surprins. Deşi soarele apusese, era mai cald decât fusese în plină după-amiază. Gavrilescu îşi scoase haina, şi-o puse pe umăr şi, continuând să-şi facă vânt cu pălăria, traversă curtea şi ieşi. Depărtându-se de zidul adumbrit de arbori, regăsi căldura încinsă a caldarâmului şi mirosul de praf şi asfalt topit. Umbla abătut, cu umerii căzuţi, cu privirile risipite înaintea lui. În staţie nu mai aştepta nimeni. Când auzi tramvaiul apropiindu-se, înălţă braţul şi-i făcu semn cu mâna.

Vagonul era aproape gol şi avea toate ferestrele deschise. Se aşeză în faţa unui tânăr în cămaşă şi, pentru că văzu taxatorul apropiindu-se, începu să-şi caute portofelul. Îl găsi mai repede decât s-ar fi aşteptat.

— E ceva nemaipomenit! exclamă. Vă dau cuvântul

meu de onoare că e mai rău ca în Arabia. Dacă aţi auzit cumva de Colonelul Lawrence.

Tânărul zâmbi, distrat, apoi întoarse capul spre fereastră.

— Cam cât să fie ceasul? întrebă Gavrilescu pe taxator.

— Opt şi cinci.

— Ce ghinion! Am să le găsesc la masă. Au să creadă ca tocmai de aia am venit atât de târziu, ca să le găsesc la masă. Înţelegeţi, numi convine să creadă că, înţelegeţi ce vreau să spun. Pe de altă parte, dacă le spun unde am fost, madame Voitinovici e o persoană curioasă, are să mă ţină până a miezul nopţii ca să-i povestesc.

Taxatorul îl privise, zâmbind, şi făcu semn cu ochiul tânărului.

— Spuneţi-i c-aţi fost la ţigănci, şi-o să vedeţi, n-o să vă mai întrebe nimic.

— Ah, nu, imposibil. O cunosc bine. E o femeie curioasă. Mai bine nu spun nimic.

La staţia următoare se urcară câteva perechi tinere, şi Gavrilescu se mută aproape de ei ca să poată asculta mai bine conversaţia. Când socoti că poate intra în vorbă, ridică uşor braţul:

— Dacă-mi daţi voie, am să vă contrazic. Eu, pentru păcatele mele, sunt profesor de pian, dar n-am fost făcut pentru asta.

— Strada Preoteselor, auzi el taxatorul, şi, sculându-se brusc, salută şi traversă grăbit coridorul.

Porni agale, făcându-şi vânt cu pălăria. În dreptul numărului 18 se opri, îşi aranja cravata, îşi trecu mâna prin păr, şi intră. Urcă încet scările până la etajul I, apoi sună apăsat. Câteva clipe în urmă îl ajunse tânărul din tramvai.

— Ce coincidenţă, exclamă Gavrilescu, văzându-l că se opreşte lângă el.

Uşa se deschise larg şi în prag apăru o femeie încă

tânără, dar cu obrazul palid şi veştejit. Avea un şorţ de bucătărie şi în mâna stângă ţinea un borcan de muştar. Dând cu ochii de Gavrilescu, se încruntă.

— Ce poftiţi? întrebă.

— Mi-am uitat servieta, începu Gavrilescu intimidat. M-am luat cu vorba şi am uitat-o. Am avut treburi prin oraş şi n-am putut veni mai devreme.

— Nu înţeleg. Ce fel de servietă?

— Dacă s-a aşezat la masă n-o deranjaţi, continuă pripit Gavrilescu. Ştiu unde am lăsat-o. E lângă pian.

Şi dădu să intre, dar femeia nu se clinti din prag.

— Pe cine căutaţi dumneavoastră, domnule?

— Pe Mme Voitinovici. Eu sunt Gavrilescu, profesorul de pian al Otiliei. N-am avut plăcerea să vă întâlnesc, adăugă politicos.

— Aţi greşit adresa, spuse femeia. Aici e numărul 18.

— Daţi-mi voie, începu din nou Gavrilescu, zâmbind. Cunosc apartamentul acesta de cinci ani. Pot spune că fac parte din familie. Vin aici de trei ori pe săptămână.

Tânărul ascultase conversaţia rezemat de perete.

— Cum spuneţi că o cheamă? îl întrebă.

— Doamna Voitinovici. E mătuşa Otiliei. Otilia Pandele.

— Nu stă aici, îl întrerupse tânărul. Aici locuim noi, familia Georgescu. Dânsa, doamna din faţă, e soţia tatălui meu. E născută Petrescu.

— Te rog să fii politicos, spuse femeia. Şi să nu-mi vii acasă ou tot felul de persoane.

Apoi întoarse spatele şi dispăru în coridor.

— Vă cer scuze pentru această scenă, spuse tânărul încercând să zâmbească. E a treia soţie a tatălui meu. Poartă pe umerii ei toate erorile căsătoriilor anterioare. Cinci băieţi şi-o fată.

Gavrilescu îl asculta tulburat, făcându-şi vânt cu pălăria.

— Regret, începu el, regret foarte sincer. N-am voit s-

o supăr. E drept, ora e cam nepotrivită. E ora mesei. Dar vedeţi, mâine dimineaţă am o lecţie în Dealul Sporii. Am nevoie de servietă. Am Czerny II şi III acolo. Sunt partiturile mele, cu interpretările mele personale însemnate pe margini. De aceea le port totdeauna la mine.

Tânărul îl privea, continuând să zâmbească.

— Nu cred că m-am făcut înţeles, îl întrerupse el. Ceea ce vreau să vă spun e că aici locuim noi, familia Georgescu. Locuim de patru ani.

— Imposibil! exclamă Gavrilescu. Am fost aici acum câteva ceasuri, am avut lecţia cu Otilia de la două la trei. Apoi m-am luat cu vorba cu madame Voitinovici.

— În strada Preoteselor 18, etajul II? se miră tânărul zâmbind amuzat.

— Exact. Cunosc foarte bine casa. Vă spun unde e pianul. Vă duc acolo cu ochii închişi. E în salon, lângă fereastră.

— Noi n-avem pian, spuse tânărul. Încercaţi la alt etaj. Deşi vă asigur că n-o să găsiţi nici la etajul II. Acolo locuieşte familia Căpitan Zamfir. Încercaţi la etajul III. Îmi pare rău, adăugă văzând că Gavrilescu îl asculta speriat, făcându-şi tot mai agitat vânt cu pălăria. Mi-ar fi plăcut să existe şi o Otilie în casa asta.

Gavrilescu şovăi, privindu-l adânc în ochi.

— Vă mulţumesc, spuse el târziu. Să încerc şi la etajul III. Deşi vă dau cuvântul meu de onoare că pe la trei, trei şi un sfert eram aici şi întinse braţul cu fermitate, arătând spre coridor.

Începu să urce, răsuflând greu. La etajul III îşi şterse îndelung faţa cu una din batiste, apoi sună. Auzi paşi mărunţi, şi curând deschise uşa un băieţel de vreo cinci-şase ani.

— Ah, exclamă Gavrilescu, mi-e teamă că am confundat etajele. Căutam pe doamna Voitinovici.

Atunci apăru în uşă o femeie tânără care-i zâmbi:

— Doamna Voitinovici locuia la etajul I, spuse, dar s-a

mutat, a plecat în provincie.

— A plecat de mult?

— Oh, da, de mult. La toamnă se împlinesc opt ani. A plecat îndată ce s-a căsătorit Otilia.

Gavrilescu îşi duse mâna la frunte şi începu să se frece. Apoi căută privirile femeii şi zâmbi cât putu mai blajin.

— Cred că faceţi o confuzie, începu el. Eu vă vorbesc de Otilia Pandele, din clasa VI-a de liceu, nepoata doamnei Voitinovici.

— Le-am cunoscut bine pe amândouă, vorbi femeia. Când ne-am mutat noi aici, Otilia tocmai se logodise, ştiţi, a fost la început încurcătura aceea cu maiorul. Doamna Voitinovici nu voia să-şi dea consimţământul, şi avea dreptate, era prea mare diferenţa de vârstă. Otilia era un copil, nu împlinise încă 19 ani. Din fericire, l-a întâlnit pe Frâncu, pe inginerul Frâncu, nu se poate să nu fi auzit dumneavoastră de el.

— Inginerul Frâncu? repetă Gavrilescu Frâncu?

— Da, inventatorul. Au scris şi jurnalele.

— Inventatorul Frâncu, repetă Gavrilescu visător. Curios. Apoi întinse mâna, mângâie băiatul pe cap şi, plecându-se scurt de mijloc, salută:

— Vă rog să mă iertaţi. Cred că am confundat etajele. Tânărul îl aştepta fumând, rezemat de uşă.

— Aţi aflat ceva? îl întrebă.

— Doamna de sus pretinde că s-a măritat, dar vă asigur că e vorba de o confuzie. Otilia n-are nici 17 ani, e în clasa VI-a de liceu. Am stat de vorbă cu doamna Voitinovici, am vorbit o sumă de lucruri, nu mi-a spus nimic.

— E curios.

— E chiar foarte curios, spuse Gavrilescu prinzând curaj. De aceea, vă spun, nu cred nimic. Vă dau cuvântul meu de onoare. Dar, în sfârşit, ce să mai insist. E o confuzie la mijloc. Am să vin din nou mâine dimineaţă.

Şi după ce salută, începu să coboare hotărât scările.

Gavrilescule, şopti îndată ce ajunse în stradă, atenţie, că începi să te ramoleşti. Începi să-ţi pierzi memoria. Confunzi adresele. Zări tramvaiul apropiindu-se şi grăbi pasul. De-abia când se aşeză la fereastra deschisă începu să simtă o uşoară adiere.

— În sfârşit! exclamă el adresându-se doamnei din faţa lui.

Dar se trezi că nu ştie cum să termine fraza, şi zâmbi încurcat.

— Da, reluă după o scurtă pauză. Spuneam adineaori unui prieten: parcă-parcă am fi fost în Arabia. Colonelul Lawrence, dacă aţi auzit de el.

Doamna continua să privească pe fereastră.

— Acum, într-un ceas, două, reîncepu Gavrilescu, are să vină şi noaptea. Întunericul, vreau să spun. Răcoarea nopţii. În sfârşit. O să putem respira.

Taxatorul se oprise în faţa lui, aşteptând, şi Gavrilescu începu să se caute prin buzunare.

— După miezul nopţii o să putem respira, se adresă el taxatorului. Ce zi lungă! adăugă puţin nervos, nereuşind să-şi găsească portmoneul. Câte peripeţii! Ah! În sfârşit, exclamă el şi deschise repede portmoneul.

— Asta nu mai merge, spuse taxatorul înapoindu-i bancnota. O schimbaţi la Bancă.

— Dar ce are? întrebă Gavrilescu, învârtind mirat bancnota între degete.

— S-a scos din circulaţie acum un an. O schimbaţi la Bancă.

— Curios! făcu Gavrilescu privind bancnota cu mare atenţie. Azi-dimineaţă era bună. Şi la ţigănci le primeşte. Am avut încă trei ca astea, şi la ţigănci le-a primit pe toate.

Doamna păli uşor şi, ridicându-se ostentativ, trecu la celălalt capăt al tramvaiului.

— Nu trebuie să vorbiţi de ţigănci în faţa unei doamne, îl mustră taxatorul.

— Toată lumea vorbeşte, se apără Gavrilescu. Trec de trei ori pe săptămână cu tramvaiul ăsta, şi vă dau cuvântul meu de onoare.

— Da, e adevărat, interveni un pasager. Vorbim toţi, dar nu în faţa doamnelor. E o chestie de bună cuviinţă. Mai ales acum că au să-şi facă şi iluminaţii. Da, da, şi-a dat şi municipalitatea consimţământul: au să facă iluminaţii în grădină. Eu, pot să spun, sunt un om fără prejudecăţi, dar iluminaţiile la ţigănci le consider o provocare.

— Curios, făcu Gavrilescu. N-am auzit nimic.

— Scrie în toate jurnalele, interveni un alt pasager. E o ruşine! exclamă ridicând glasul. E nepermis!

Câţiva întoarseră capetele şi, sub privirile lor mustrătoare, Gavrilescu îşi plecă ochii.

— Mai căutaţi, poate mai aveţi şi alţi bani, spuse taxatorul. Dacă nu, coborâţi la prima staţie.

Îmbujorat, neîndrăznind să-şi ridice privirile, Gavrilescu reîncepu să se caute prin buzunare. Din fericire, portofelul cu mărunţiş era chiar deasupra, între batiste. Gavrilescu numără câteva monezi şi i le întinse.

— Mi-aţi dat numai cinci lei, spuse taxatorul arătându-i în palmă.

— Da, până la Vama Poştei.

— Nu importa până unde este, dar biletul costă zece lei. Pe ce lume trăiţi dumneavoastră? adăugă taxatorul cu un glas sever.

— Trăiesc la Bucureşti, spuse Gavrilescu ridicând cu mândrie privirile, şi umblu cu tramvaiul de trei-patru ori pe zi, şi fac asta de ani de zile, şi întotdeauna am plătit cinci lei.

Aproape tot vagonul asculta acum cu interes conversaţia. Câţiva pasageri se apropiară şi se aşezară pe scaunele alăturate. Taxatorul săltă de mai multe ori monezile în palmă, apoi spuse:

— Dacă, nu vreţi să-mi daţi şi restul, coborâţi la staţia următoare.

— Tramvaiul s-a scumpit de vreo trei-patru ani, vorbi cineva.

— De cinci ani, preciza taxatorul.

— Vă dau cuvântul meu de onoare, începu patetic Gavrilescu.

— Atunci coborâţi la prima staţie, îl întrerupse taxatorul.

— Mai bine plătiţi diferenţa, îl sfătui cineva, că până la Vama Poştei aveţi o bucată bună de mers.

Gavrilescu căută în portofel şi întinse încă cinci lei.

— Se petrec lucruri curioase în ţara asta, şopti el după ce se depărta taxatorul. Se iau hotărâri peste noapte, la 24 de ceasuri. Mai exact în şase. Vă dau cuvântul meu de onoare. Dar, în sfârşit, ce să mai insist? A fost o zi teribilă. Şi ce e mai grav, e că nu putem trăi fără tramvai. Eu, cel puţin, sunt silit să umblu de trei-patru ori pe zi cu tramvaiul. Şi totuşi o lecţie de pian e o sută de lei. O bancnotă ca asta. Şi acum, nici bancnota asta nu mai e bună. Trebuie să mă duc s-o schimb la Bancă.

— Daţi-mi-o mie, spuse un domn în vârstă. O schimb mâine la birou.

Scoase din portmoneu o bancnotă şi i-o întinse. Gavrilescu o apucă cu mare grijă şi o privi cu atenţie.

— E frumoasă, spuse. S-au pus de mult în circulaţie? câţiva pasageri se priviră între ei zâmbind.

— De vreo trei ani, spuse unul.

— E curios că n-am văzut-o până acum. E drept, sunt cam distrat. Am fire de artist.

Aşeză bancnota în portmoneu, apoi îşi lăsă privirile pe fereastră.

— S-a făcut noapte, spuse. În sfârşit!

Se simţi deodată obosit, istovit şi, rezemându-şi capul în palmă, închise ochii. Rămase aşa până la Vama Poştei.

Încercase zadarnic să deschidă uşa cu cheia, apoi apăsase pe butonul soneriei, şi după ce bătuse de mai multe ori, cât mai puternic, la ferestrele sufrageriei, se

întoarse în faţa uşii de la intrare şi începu să bată cu pumnul. Curând, la fereastra deschisa a unei case vecine apăru, din întuneric, un bărbat în cămaşă de noapte şi strigă răguşit:

— Ce e scandalul ăsta, domnule? Ce te-a apucat?

— Scuzaţi, făcu Gavrilescu. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu nevastă-mea. Nu răspunde. Şi s-a stricat şi cheia, nu pot să intru în casă.

— Dar de ce să intri? Cine eşti dumneata?

Gavrilescu se îndreptă spre fereastră şi salută:

— Deşi şuntam vecini, începu el, nu cred că am avut plăcerea să vă cunosc. Numele meu e Gavrilescu şi locuiesc aici cu soţia mea, Elsa.

— Atunci aţi greşit adresa. Aici locuieşte domnul Stănescu. Şi nu e acasă, e plecat la băi.

— Daţi-mi voie, îl întrerupse Gavrilescu. Îmi pare rău că trebuie să vă contrazic, dar cred că faceţi o confuzie. Aici, la numărul 101, locuim noi, Elsa şi cu mine, locuim de patru ani.

— Dar încetaţi, domnilor, odată, că nu putem dormi! strigă, cineva. Ce Dumnezeu?

— Pretinde că locuieşte în casa domnului Stănescu.

— Nu pretind, protestă Gavrilescu. Aici e casa mea, şi nu permit nimănui. Şi înainte de toate vreau să ştiu unde este Elsa, ce s-a întâmplat cu ea.

— Întrebaţi la comisariat, vorbi cineva de la etaj. Gavrilescu ridică speriat capul:

— De ce la comisariat? Ce s-a întâmplat? strigă el emoţionat. Ştiţi ceva?

— Nu ştiu nimic, dar vreau să dorm. Şi dacă dumneavoastră o să staţi toată noaptea de vorbă.

— Îmi daţi voie, făcu Gavrilescu. Şi mie mi-e somn, sunt, pot spune, foarte obosit. Am avut o zi teribilă. Călduri ca în Arabia. Dar nu înţeleg ce s-a întâmplat cu Elsa. De ce nu răspunde? Poate i s-o fi făcut rău şi o fi leşinat.

Şi reîntorcându-se în faţa uşii de la numărul 101,

începu din nou să bată cu pumnul, tot mai puternic.

— Nu ţi-am spus, domnule, că nu e acasă? Că domnul Stănescu e plecat la băi?

— Chemaţi poliţia! se auzi o voce ascuţită de femeie. Chemaţi imediat poliţia!

Gavrilescu se opri brusc şi se rezemă de uşă, respirând greu. Se simţi deodată foarte obosit şi se aşeză pe o treaptă, îşi prinse fruntea în palme. Gavrilescule, şopti, atenţie, că s-a întâmplat ceva foarte serios, şi nu vor să-ţi spună. Ţine-te bine, fă un efort de memorie.

— M-me Trandafir! exclamă el. Trebuia să mă gândesc de la început, madame Trandafir! strigă, ridicându-se şi îndreptându-se spre casa din faţă. Madame Trandafir!

Cineva care rămăsese la fereastră spuse cu un glas mai potolit:

— Lăsaţi-o să doarmă, săraca.

— E urgent!

— Lăsaţi-o să doarmă, Dumnezeu s-o ierte, c-a murit de mult.

— Imposibil! făcu Gavrilescu. Am vorbit cu ea azi-dimineaţă.

— O confundaţi poate cu soră-sa, Ecaterina: madame Trandafir a murit acum cinci ani.

Gavrilescu rămase o clipă împietrit, apoi băgă mâinile în buzunare şi scoase câteva batiste.

— Curios, şopti el târziu.

Se întoarse agale, şi urcând cele trei trepte de la numărul 101, îşi luă pălăria şi şi-o puse pe cap. Mai încercă o dată clanţa, apoi coborî şi se depărta şovăitor. Umbla încet, fără gânduri, ştergându-se în neştire cu batista. Cârciuma din colţ era încă deschisă şi, după ce-i dădu târcoale, se hotărî să intre.

— Nu mai servim decât la pahar, spuse băiatul. Închidem două.

— La două? se miră Gavrilescu. Dar cât e ceasul

acum?

— E două. E chiar două trecute.

— E teribil de târziu, şopti Gavrilescu, mai mult pentru sine proptindu-se de tejghea, i se păru că recunoaşte figura cârciumarului, şi inima începu să-i bată.

— Nu sunteţi dumneavoastră domnul Costică? întrebă.

— Eu sunt, spuse cârciumarul, privindu-l lung. Parcă v-aş cunoaşte, adăugă după o pauză.

— Parcă, parcă, începu Gavrilescu, apoi îşi pierdu firul şi tăcu, zâmbind încurcat. Am fost pe aici de mult, reluă el, aveam nişte prieteni. Madame Trandafir.

— Da, Dumnezeu s-o ierte.

— Madame Gavrilescu, Elsa.

— Ah, ce-a mai fost şi cu dânsa, îl întrerupse cârciumarul, nici până în ziua de azi nu se ştie ce s-a întâmplat. L-a căutat poliţia câteva luni şi n-a putut să dea de el, nici viu, nici mort. Parcă ar fi intrat în pământ. Biata madame Elsa, l-a aşteptat ce l-a aşteptat, şi pe urmă a plecat la familia ei în Germania. Şi-a vândut lucrurile şi a plecat. N-aveau cine ştie ce, erau săraci. Mă bătea gândul să cumpăr eu pianul.

— Va să zică a plecat în Germania, spuse Gavrilescu visător. A plecat de mult?

— De mult, de mult. La câteva luni după ce a dispărut Gavrilescu. La toamnă se împlinesc 12 ani. A scris şi în ziare.

— Curios, şopti Gavrilescu, începând să-şi facă vânt cu pălăria. Şi eu dacă ţi-aş spune dumitale, dacă ţiiaş spune că azi-dimineaţă, şi-ţi dau cuvântul meu de onoare că nu exagerez, azi-dimineaţă am stat cu ea de vorbă. Ceva mai mult. La prânz am mâncat împreună. Pot să-ţi spun şi ce-am mâncat.

— S-o fi întors, vorbi cârciumarul privindu-l nedumerit.

— Nu, nu s-a întors, n-a plecat de loc. E la mijloc o

confuzie. Acum sunt cam obosit, dar mâine dimineaţă am să-i dau eu de rost.

Se înclină uşor şi ieşi.

Înainta agale, cu pălăria într-o mână şi batista în cealaltă, oprindu-se îndelung pe fiecare bancă, să se odihnească. Era o noapte clară, fără lună, şi pe străzi începea să se reverse răcoarea grădinilor. Târziu îl ajunse din urmă o trăsură cu un cal.

— Încotro, boierule? întrebă birjarul.

— La ţigănci, răspunse Gavrilescu.

— Atunci urcaţi, vă duc pe doi poli, spuse birjarul oprind trăsura.

— Îmi pare rău, dar nu prea am bani. Mi-a mai rămas o sută de lei şi ceva mărunţiş. Şi suta îmi trebuie ca să pot intra la ţigănci.

— E mai mult, vorbi birjarul începând să râdă. Nu vă ajunge o sută de lei.

— Eu atâta am plătit azi după-amiază. Noapte bună, adăugă el, pornind din nou.

Dar trăsura se ţinea după el la pas.

— Asta-i regina nopţii, spuse birjarul aspirând adânc. Asta-i din grădina domnului General. D-aia îmi place să trec pe-aici, noaptea. Am muşterii, n-am muşterii, eu trec pe-aici în fiecare noapte. Grozav ce-mi plac florile.

— Ai fire de artist, spuse Gavrilescu, zâmbind.

Apoi se aşeză pe o bancă şi-l salută cu mâna. Dar birjarul opri brusc trăsura şi o aduse lângă el, în dreptul băncii. Îşi scoase tabachera şi începu să-şi răsucească o ţigară.

— Îmi plac florile, spuse. Caii şi florile. În tinereţe am fost dricar. Ce frumuseţe! Şase cai, îmbrăcaţi în negru şi înmuiaţi în aur, şi flori, flori, sumedenie de flori! Ei, a trecut tinereţea, s-au dus toate. Am îmbătrânit, am ajuns birjar de noapte, cu un singur cal.

Îşi aprinse ţigara şi trase un fum pe îndelete.

— Va să zică la ţigănci, începu el târziu.

— Da, e o chestie personală, se grăbi Gavrilescu să explice. Am fost azi după-masă pe-acolo, şi a ieşit o sumă de încurcături.

— Ah, ţigăncile, făcu birjarul cu tristeţe. Dacă n-ar fi ţigăncile, adăugă el, coborând glasul. Dacă n-ar fi.

— Da, spuse Gavrilescu, toată lumea vorbeşte. În tramvai, vreau să spun. Când trece tramvaiul prin faţa grădinii, toată lumea vorbeşte de ţigănci.

Se ridică de pe bancă şi porni din nou la drum, cu trăsura ţinându-se la pas după el.

— S-o luăm pe-aici, spuse birjarul arătând cu biciul o străduţă, că tăiem drumul. Şi pe-aici trecem pe la biserică. A înflorit şi acolo regina nopţii. E drept, nu e ca la General, dar o să vedeţi, n-o să vă pară rău.

— Ai fire de artist, spuse Gavrilescu visător.

În dreptul bisericii se opriră amândoi să respire parfumul florilor.

— Parcă ar mai fi şi altceva decât regina nopţii, spuse Gavrilescu…

— Ah, sunt fel de fel de flori. Dacă a fost vreo înmormântare astăzi, au rămas flori multe. Şi acum, spre dimineaţă, toate florile astea încep din nou să miroasă. Veneam des pe aici, cu dricul. Era o frumuseţe!

Îşi fluieră scurt calul şi porni odată cu Gavrilescu.

— Acum nu mai avem mult, spuse. De ce nu urcaţi?

— Îmi pare rău, dar n-am bani.

— Îmi daţi din mărunţiş. Urcaţi.

Gavrilescu şovăi câteva clipe, apoi, cu un efort, urcă. Dar îndată ce se urni trăsura, îşi lăsă capul pe perna trăsurii şi adormi.

— Era frumos, începu birjarul. Era biserică bogată, şi tot lume bună. Tinereţe.

Întoarse capul şi, văzându-l că doarme, începu să fluiere uşor, şi calul îşi învioră pasul.

— Am ajuns, strigă el, dându-se jos de pe capră. Dar sunt porţile închise.

Începu să-l scuture, şi Gavrilescu se deşteptă tresărind.

— Sunt porţile închise, repetă birjarul. Trebuie să sunaţi.

Gavrilescu îşi luă pălăria, îşi aranja cravata şi coborî. Apoi începu să-şi caute portofelul cu mărunţiş.

— Nu mai căutaţi, spuse birjarul. Îmi daţi altă dată. Eu tot am să aştept aici, adăugă. La ora asta, dacă mai pică vreun muşteriu, tot pe aici îl găsesc.

Gavrilescu îl salută cu pălăria, apoi se apropie de poartă, căută soneria şi apăsă pe buton. Chiar în acea clipă poarta se deschise şi, intrând în curte, Gavrilescu se îndreptă spre boschet. Se mai zărea la fereastră o lumină plăpândă. Bătu sfios la uşă şi, văzând că nu-i răspunde nimeni, puse mâna pe clanţă şi intră. Baba adormise cu capul pe măsuţă.

— Sunt eu, Gavrilescu, spuse, bătând-o uşor pe umăr. Mi-aţi făcut o groază de încurcături, adăugă, văzând-o că se deşteaptă şi începe să caşte.

— E târziu, spuse baba, frecându-se la ochi. Nu mai e nimeni. Dar privindu-l lung, îl recunoscu.

— Ah, tot dumneata eşti, muzicantul. Mai e doar nemţoaica. Ea nu doarme niciodată.

Gavrilescu îşi simţi din nou inima bătându-i şi începu uşor să tremure.

— Nemţoaica? repetă el.

— O sută de lei, spuse baba.

Gavrilescu încăpu să-şi caute portmoneul, dar mâinile îi tremurau tot mai tare, şi când îl găsi, între batiste, portmoneul îi alunecă pe covor.

— Vă cer iertare, spuse plecându-i-se cu greutate să-l ridice. Sunt cam obosit. A fost o zi teribilă.

Baba luă bancnota, se ridică de pe scăunaş şi, din prag, îi arătă cu braţul casa cea mare:

— Vezi să nu te rătăceşti, îi spuse. Să ţii drept pe coridor, şi să numeri şapte uşi. Şi când oi ajunge la a

şaptea, să baţi de trei ori şi să spui: „Eu sunt, m-a trimis baba”.

Apoi îşi opri un căscat, bătându-şi gura cu palma, şi închise uşa. Respirând anevoie, Gavrilescu se îndreptă încet spre clădirea care strălucea argintie sub stele. Urcă treptele de marmoră, deschise uşa şi rămase o clipă nehotărât. În faţa lui se întindea un coridor slab luminat, şi Gavrilescu simţi din nou cum inima începe să i se zbată, parcă ar fi stat să se spargă. Începu să înainteze, emoţionat, numărând cu glas tare uşile pe lângă care trecea. Curând se trezi că numără: treisprezece, paisprezece şi se opri, dezorientat. Gavrilescule, şopti, atenţie, că iar ai făcut o încurcătură. Nu treisprezece, nu paisprezece, ci şapte. Aşa a spus baba, să numeri şapte uşi.

Voi să se întoarcă şi să numere din nou, dar după câţiva paşi se simţi sleit de puteri şi, oprindu-se în faţa primei uşi la îndemână, bătu de trei ori şi intră. Era un salon mare şi simplu, aproape sărăcăcios mobilat, iar în dreptul ferestrei, privind spre grădină, se profila umbra unei femei tinere.

— Scuzaţi, începu Gavrilescu cu greutate. Am numărat greşit.

Umbra se dezlipi de la fereastră şi se îndreptă spre el, cu paşi moi, şi un parfum uitat îi reveni deodată în amintire.

— Hildegard! exclamă, lăsând să-i cadă pălăria din mână.

— De când te-aştept, spuse fata apropiindu-se. Te-am căutat peste tot.

— Am fost la berărie, şopti Gavrilescu. Dacă n-aş fi fost cu ea la berărie, nu s-ar fi întâmplat nimic. Sau dacă aş fi avut ceva bani la mine. Dar aşa, a plătit ea, Elsa, şi înţelegi, m-am simţit obligat. Şi acum e târziu, nu e aşa? E foarte târziu.

— Ce importanţă poate să aibă, spuse fata. Hai să

mergem.

— Dar nu mai am nici casă, nu mai am nimic. A fost o zi teribilă. M-am luat cu vorba cu madame Voitinovici şi-am uitat servieta cu partituri.

— Întotdeauna ai fost distrat, îl întrerupse. Să mergem.

— Dar unde? Unde? încercă Gavrilescu să strige. În casa mea s-a mutat cineva, i-am uitat numele, dar e cineva pe care nu-l cunosc. Şi nici măcar nu e acasă, ca să-i putem explica. E plecat la băi.

— Vino cu mine, spuse fata apucându-l de mână şi trăgându-l uşor în coridor.

— Dar n-am nici bani, continuă Gavrilescu în şoaptă. Tocmai acum când s-au schimbat banii şi s-a scumpit tramvaiul.

— Ai rămas acelaşi, spuse fata, începând să râdă. Ţi-e frică.

— Dintre cunoscuţi n-a mai rămas nimeni, continuă Gavrilescu, în şoaptă. Toată lumea e la băi. Madame Voitinovici, de care m-aş fi putut împrumuta, lumea spune că ar fi plecat în provincie.

Ah, pălăria, exclamă, şi voi să se întoarcă.

— Las-o, răspunse fata. N-o să avem nevoie de ea acum.

— Nu se ştie, nu se ştie, stărui Gavrilescu să-şi desprindă mâna din mâna fetei. E o pălărie foarte bună, e aproape nouă.

— E adevărat? se miră fata. Tu încă nu înţelegi? Nu înţelegi ce ţi s-a întâmplat, acum, de curând, de foarte curând? E adevărat că nu înţelegi?

Gavrilescu o privi adânc în ochi, şi oftă.

— Sunt cam obosit, spuse, iartă-mă. A fost o zi teribilă. Dar acum parcă încep să mă simt mai bine…

Fata îl trase uşor după ea. Traversă curtea şi ieşiră fără să mai deschidă poarta. Birjarul îi aştepta, moţăind, şi fata îl trase tot atât de uşor după ea în trăsură.

— Dar îţi jur, începu Gavrilescu, în şoaptă, îţi dau cuvântul meu de onoare că nu mai am niciun ban.

— Încotro, domnişoară? întrebă birjarul. Şi cum vă duc? La pas sau mai repejor?

— Ia-o spre pădure, pe drumul ăla mai lung, spuse fata. Şi mână încet. Nu ne grăbim.

— Hei, tinereţe! făcu birjarul, fluierând uşor calul.

Îi ţinea mâna prinsă în mâinile ei, dar se rezemase cu capul pe pernă, cu ochii pe cer. Gavrilescu o privea adânc, concentrat.

— Hildegard, începu el târziu. Se întâmplă ceva cu mine, şi nu ştiu bine ce. Dacă nu te-aş fi auzit vorbind cu birjarul, aş crede că visez.

Fata întoarse capul spre el şi-i zâmbi.

— Toţi visăm, spuse. Aşa începe. Ca, într-un vis.